

Rijn Vecht & Venen

Agrarisch Natuur-, Landschaps- en Waterbeheer

Jaarverslag

2017

Voorwoord

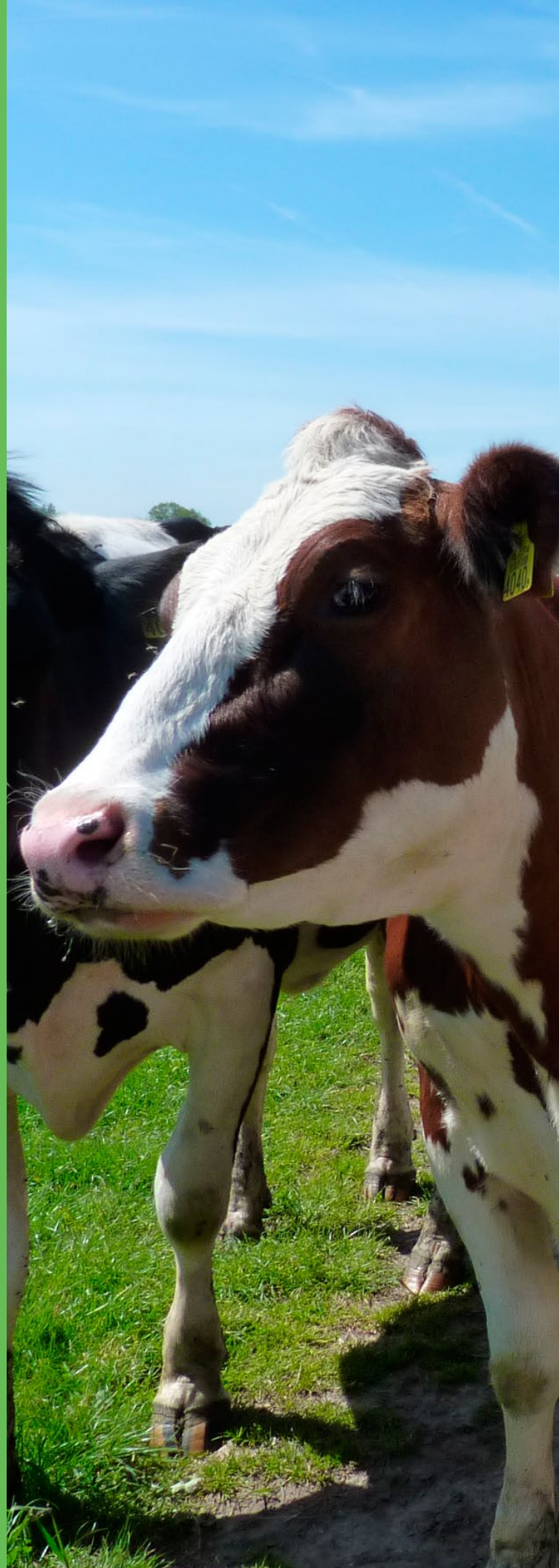
“RVV staat als collectief en wordt gevonden door boeren en overheden ”

Net als 2016 was ook 2017 weer een bewogen jaar. Na de opstart in 2016 staan we er in 2017. We hebben een goed werkende organisatie en boeren en overheden weten ons te vinden. Hierdoor zijn we een volwaardige gebiedspartner in Utrecht West. Dit brengt wel veel extra werk mee. Door de toename aan projecten buiten het ANLB om, groeit onze werkorganisatie.

Om als gebiedspartner ook tussen de boeren en overheden in te zitten, hebben we nu zelfs een klein kantoor in de oude pastorie in Kanis. Zo hebben we een eigen plek en kunnen we de lijnen kort houden en met slagkracht de toekomst tegemoet gaan.

In dit jaarverslag leest u meer over het werk, de projecten en de samenwerkingspartijen. Maar vooral geeft het een beeld wat we doen voor de toename van de biodiversiteit in ons werkgebied. Ik wil ons team en de medewerkers en vrijwilligers en ook mijn mede-bestuursleden heel erg bedanken voor de prettige samenwerking in 2017.

Henk Jan Soede

Inhoud

Voorwoord	1
1. Collectief Rijn, Vecht en Venen	3
2. Organisatie	4
2.1 Bestuur	4
2.2 werkorganisatie	4
2.3 Samenwerking ANV's	4
2.4 Statuten en huishoudelijk reglement	5
2.4 Leden	6
2.5 Certificaat Natuurbeheer	6
3. Beheer	7
3.1 Open Grasland	7
3.2 Natte dooradering	13
3.3 Droge dooradering	15
3.4 Water	17
4. Overige activiteiten ANLB	19
4.1 Natuurbeheerplan 2018	19
4.2 Eerste kievitsei	19
4.3 PR en communicatie	20
5. Projecten	21
5.1 Particulier Natuurbeheer	21
5.2 Polderkennis op Peil	22
5.3 (S)ken je sloot	23
5.4 Platform Landschap Stichtse Vecht	24
5.5 Niet Productieve Investerings	25
Colofon	26

1. Collectief Rijn, Vecht en Venen

RVV is een samenwerkingsverband van grondeigenaren en -gebruikers, die gezamenlijk de natuur, het landschap en het water op de agrarische percelen en sloten beschermen en bevorderen. Het collectief werkt samen met vrijwilligers, waterschappen, natuurorganisaties, jagers, gemeenten en andere belanghebbenden.

De provincies Utrecht en Zuid-Holland zorgen voor de financiële middelen in het kader van ANLB (Subsidieregeling

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) waarmee RVV in staat is de juiste beheermaatregelen te treffen.

Het collectief is tevens een samenwerkingsverband voor natuurbeheer op voormalige landbouwgronden die nu de functie natuur hebben en die beheerd worden door agrariërs.

Naast het ANLB, voert het collectief ook projecten uit, vaak in opdracht van of in samenwerking met de waterschappen, de provincie of het ministerie van LNV.

2. Organisatie

2.1 Bestuur

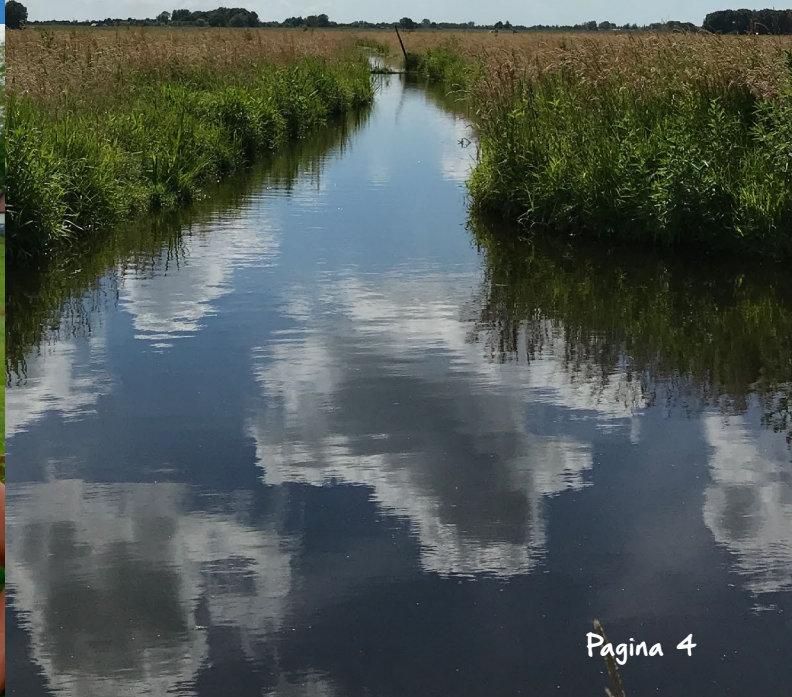
Henk Jan Soede	voorzitter
Jan van Schie	penningmeester, vicevoorzitter
Anton Nap	bestuurslid
Joop Vernooij	bestuurslid

Door de Algemene Ledenvergadering op 2 maart 2017 zijn benoemd:

Peter Ruitenburg	secretaris
Gijs van Dam	bestuurslid
Joost Lüken	bestuurslid

2.2 Werkorganisatie

De werkorganisatie bestond in 2017 uit:	
Coördinator	José van Miltenburg
Veldcoördinator	René Faber
Ondersteuning	Carolien Kooiman
Veldmedewerkers	Jan Oudshoorn
	Erna Volkers
	Marijke Kroon
	Kees Sietsma
	Ewout Oudijk
	Carolien Kooiman

2.3 Samenwerking ANV's

In 2016 hebben de ANV De Utrechtse Venen en RVV gesproken over de samenwerking en onderlinge taakverdeling. Afgesproken is dat de uitvoering van het ANLB voortaan volledig bij RVV ligt. De ANV richt zich alleen nog op het afronden van lopende projecten. Nieuwe projecten worden door RVV opgepakt. Het bestuur van RVV is daarop uitgebreid met twee bestuursleden van de ANV. ANV Vechtvallei doet ook geen taken in het ANLB meer.

2.4 Statuten en huishoudelijk reglement

De statuten zijn met goedkeuring van de ALV op 2 maart 2017 herzien, zodat het bestuur met twee leden kon worden uitgebreid.

Een tweede statutenwijziging betrof de leden. Eerst waren alleen de ANLB-contractanten lid. RVV wil ook boerenleden zonder beheer en burgerleden aan zich binden. Boeren die belangstelling hebben voor ANLB of in toekomstige projecten, worden zo ook bereikt. De leden van de beide ANV's zijn aangeschreven en kregen de mogelijkheid lid te worden van het collectief.

Een derde wijziging in de statuten betrof het mogelijk maken van particulier natuurbeheer als activiteit van het collectief.

In de Algemene Ledenvergadering van 30 oktober 2017 is ook het huishoudelijk reglement vastgesteld.

2.5 Leden

Er zijn in 2017 twee Algemene Ledenvergaderingen geweest: op 2 maart 2017 en op 30 oktober 2017.

Het aantal leden (ANLB-deelnemers) lag in 2017 tussen 240 en 300. In 2016 waren er tussen 205 en 240 leden.

2.6 Certificaat Natuurbeheer

RVV was in 2016 al gecertificeerd als collectief voor Agrarisch Natuurbeheer. Op 15 december 2017 ontving RVV ook het certificaat voor Particulier Natuurbeheer. Om dat te verkrijgen, heeft RVV al haar werkprocedures en afspraken vastgelegd in een Kwaliteitshandboek volgens een Programma van Eisen.

3. Beheer

Het beheer in het ANLB (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) bestaat uit vier componenten: open grasland, natte dooradering, droge dooradering en water.

3.1 Open grasland

In 2017 hebben onze deelnemers op ruim 2283 hectare aan weidevogelbeheer gedaan. Een kwart van dit oppervlak had beheer van later maaien, extensief- of voorbeweiden of vernatting. Het aantal locaties met (greppel)-plas-dras of hoogwatersloten is hierbij verder uitgebreid.

Op de overige percelen zijn nesten gezocht en beschermd (legselbeheer), al dan niet met ondersteuning van vrijwilligers.

Op 40 ha met legselbeheer waar nog veel nesten of weidevogelgezinnen

zaten, is het maaien nog minimaal twee weken uitgesteld. Op 50 ha met uitgestelde maaidatum, is de rustperiode verlengd. Zodoende zijn er op nog zo'n 5% van het beheerde areaal extra maatregelen voor de weidevogels genomen.

Voor de beheermonitoring zijn territoria en broedparen geteld op een moment dat vooral bepalend is voor de grutto en tureluur. Doel is vooral om te kunnen beheren voor de kuikens: zij vormen de meest kwetsbare schakel in het huidige weidevogelbestaan.

De resultaten van die tellingen en de nesten die zijn genoteerd op de stal-
kaarten zijn direct gebruikt om de
noodzakelijke last-minute maatregelen te
treffen (uitstellen werkzaamheden).

De overleving van de gruttokuikens lijkt in
2017 beter dan in 2016. In 2017 was de
invloed van het weer gunstiger voor de
kuikens, het last-minutebeheer (kuiken-
velden en verder uitstellen van maaien)
heeft verder veel goed werk gedaan.

Het bruto territoriaal succes (BTS, aantal
broedparen/ aantal gezinnen met jongen)
van de grutto verschilt per polder. In een
aantal polders is het goed verlopen (>60%);
in andere polders is het % amper
voldoende. In enkele polders is het BTS te
laag. Dit is deels te wijten aan ondertelling
eind april, sterke predatie in een aantal
polders en weersinvloed. In de droge,
koude fase eind maart/ begin april stelden
grutto's het broeden uit of af of
verplaatsten zich naar andere gebieden.

De overleving van kievitkuikens blijft
lastig. De kieviten broeden voornamelijk op
natte graslanden (nabij (greppel)-
plas-dras of hoogwatersloot), op her-
groeiend of beweid grasland en op
maïspcelen. Kukenoverleving op
bouwland is helaas vrijwel nihil vanwege de
voedselschaarste voor kuikens. Op natte
graslanden lijkt de overleving beter, op
hergroeiend of beweid grasland is
kukenoverleving voor kieviten sterk
wisselend; vaak minder goed dan gehoopt.

Op diverse locaties deed zich een sterke
predatie voor, ook zeker in de nestfase. In
deze polders was de invloed van de vos
groot, lokaal was ook de aanwezigheid van
kraaien sterk. Bruine kiekendieven,
opererend vanuit broedlocaties in naast-
gelegen natuurgebieden, predeerden
serius op weidevogelkuikens.

Na evaluatie in het najaar zijn de gegevens
gebruikt om verdere optimalisatie van het
beheer voor 2018 te realiseren. Hiervoor zijn
met de betreffende deelnemers nieuwe
beheerafspraken gemaakt.

Telresultaten weidevogels 2017

Soort	beheermonitoring*: (broed)paren en gezinnen (3960 ha)		nestbescherming (1738 ha legsel-beheer)
	(broed)paren eind april	gezinnen eind mei	gevonden nesten
Kievit	225	81	504
Grutto	454	310	222
Tureluur	175	115	122
Scholekster	160	23	102
Slobeend	42	3	32
Krakeend	77	1	15
Kuifeend	54	0	9
Zomertaling	5	0	0
Veldleeuwerik	29	0	0
Graspieper	11	0	2
Gele kwikstaart	3	0	0
Eend onbekend	nvt	nvt	11

*Beheermonitoring geeft aanwijzingen voor beheer en is niet ontwikkeld voor het precies bepalen van broedpaaraantallen c.q. dichtheden.

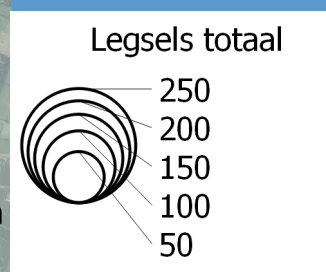
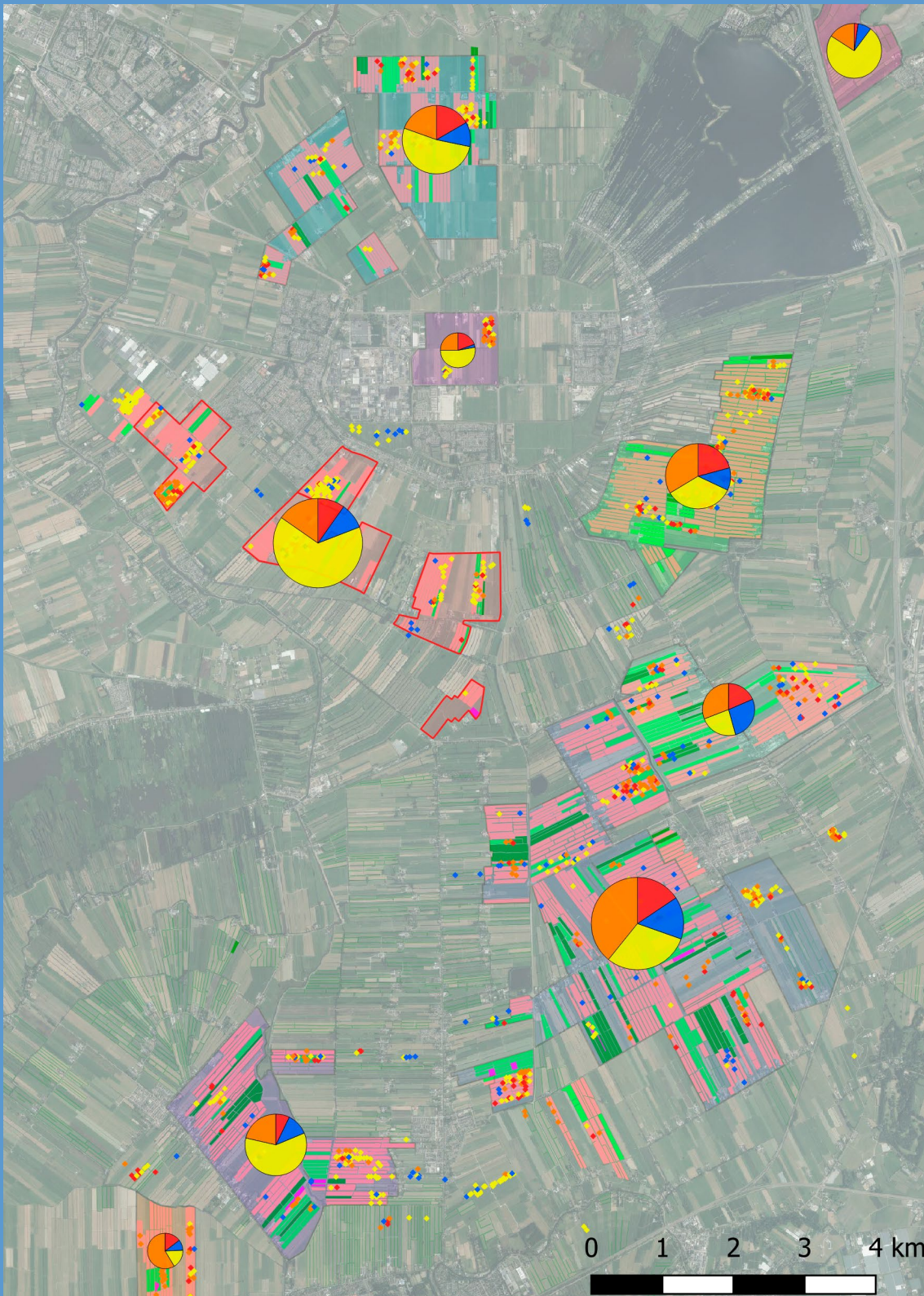

Feiten en cijfers

2283 ha weidevogelbeheer
137 deelnemers met weidevogelbeheer
552 ha zwaar beheer
90 ha last-minute-beheer
245 km kruidenrijke weideranden
3960 ha gemonitord op broedparen en gezinnen
1738 ha legselbeheer gemonitord op nesten
454 grutto broedparen; 310 gezinnen met kuikens
1019 beschermde nesten
Hulp van 3 vrijwilligersgroepen

Legsels (1738 ha legselbeheer)

Vogellegsels telling 2017

- ♦ Grutto
- ♦ Kievit
- ♦ Scholekster
- ♦ Tureluur

Vogellegsels 2017 Totaal

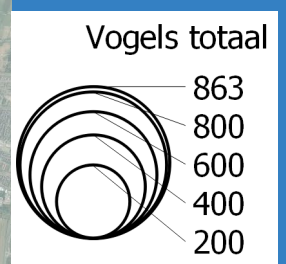
- ♦ Legsels Grutto
- ♦ Legsels Kievit
- ♦ Legsels Scholekster
- ♦ Legsels Tureluur

Beheer Pakketten ANLB

- Grasland met rustperiode
- Plas-dras
- Legselbeheer
- Kruidenrijk / extensief beweid grasland

Broedparen en gezinnen (3960 ha)

Broedparen telling 2017

- Grutto
- Kievit
- Scholekster
- Tureluur

Broedparen 2017 Totaal

- Grutto
- Kievit
- Scholekster
- Tureluur

Beheer Pakketten ANLB

- Grasland met rustperiode
- Plas-dras
- Legselbeheer
- Kruidenrijk / extensief beweid grasland

3.2 Natte dooradering

Natte dooradering omvat de pakketten zwarte stern en botanische weiderand in het daarvoor begrensde gebied.

De zwarte stern laat over de lange termijn een stijgende lijn zien in het aantal broedparen. Van jaar tot jaar kunnen de verschillen wel groot zijn. Dit komt waarschijnlijk doordat de zwarte sterns niet erg plaatstrouw zijn en er uitwisseling plaatsvindt met andere gebieden.

In 2017 zijn in RVV-gebied in totaal 900 vlotjes uitgelegd. Met extra financiële bijdragen van de provincie Utrecht, Rabo Dichtbifonds en Landschap Erfgoed Utrecht via NL-Doet zijn nieuwe vlotjes gemaakt om aan de vraag te voldoen.

Het zwarte stern project van RVV was een van de drie genomineerden voor de natuurprijs De Groene Kroon. De provincie Utrecht loofde in 2017 deze prijs voor de eerste keer uit. De publieksprijs is voor projecten die een belangrijke bijdrage leveren aan de biodiversiteit in de provincie en die een inspiratiebron kunnen zijn voor andere initiatieven. De sterke punten van het zwarte sternproject waren volgens de vakjury:

- de impact van het project blijkt uit trends in het aantal broedparen, legsels en uitvliegende kuikens;
- het draagvlak, de grote deelname en de betrokkenheid van de verschillende mensen bij het project;
- de link met wetenschappelijk onderzoek, de zogeheten citizen science. Zeg maar wetenschap door leken.

We denken bij vogels vaak aan een onnatuurlijke doodsoorzaak. Dat is niet altijd zo. Een door ons doodgevonden verse zwarte stern is onderzocht op de doodsoorzaak. Het dier bleek overleden aan een buikvliesontsteking veroorzaakt door een niet ontwikkeld ei dat in buikholte van het dier terecht was gekomen.

Feiten en cijfers

- 285 broedparen zwarte stern (2016: 224, 2015: 283)
- 22 nieuwe broedlocaties bezet
- 11 oude broedlocaties niet bezet
- 52 van de 103 broedlocaties bezet
- 900 vlotjes uitgelegd
- 342 legsels
- 71% legseloverleving (langjarig gem. 78%)
- 95 legsels verloren in de ei fase
- 0,8 jong vliegvlug per broedpaar (langjarig gem. 0,9)
- 223 kuikens vliegvlug (2016: 236)
- 360 km bloeiende weideranden van 2 m breed

3.3 Droge dooradering

Karakteristiek in ons gebied zijn (knot-) bomen en hakhoutbosje, kades en singels. Hakhoutbosjes staan vaak midden in het land. In 2017 hebben we actief eigenaren en beheerders van bijzondere en waardevolle landschapselementen benaderd voor deelname.

Ook door de knotploegen en de gemeenten zijn waardevolle bosjes en bomenrijen aangemeld. In weidevogelgebieden hebben we de eigenaren van enkele bosjes met achterstallig beheer gevraagd om het beheer uit te voeren, zodat deze bosjes niet langer de openheid van het landschap bedreigen.

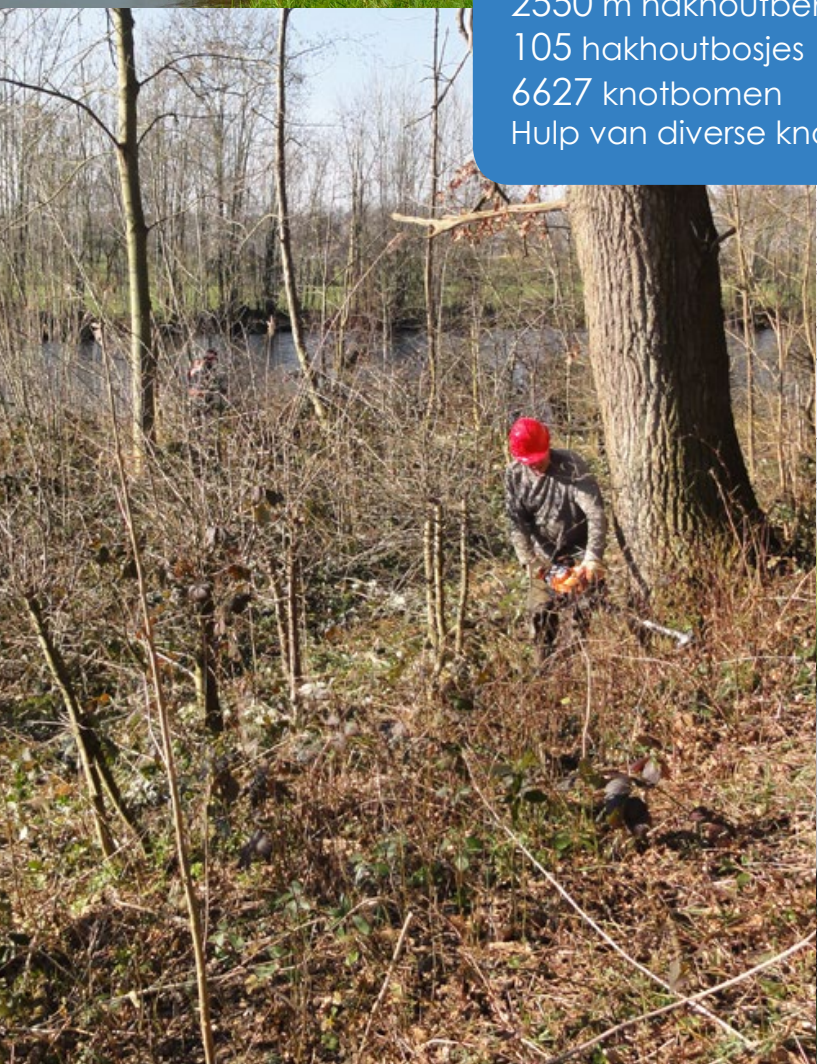

Feiten en cijfers

86 deelnemers landschapselementen
2550 m hakhoutbeheer of elzensingel
105 hakhoutbosjes
6627 knotbomen
Hulp van diverse knotgroepen

3.4 Water

Het beheer voor het verbeteren van de waterkwaliteit bestaat uit baggeren met een baggerpomp, ecologisch sloot-schonen en ecologisch sloot-schonen voor krabbenscheer. Ook zijn er bemestingsvrije randen langs de sloten. In 2017 is het beheer van natuurvriendelijke oevers

(NVO's), die zijn aangelegd in het kader van project Groot-Wilnis Vinkeveen en in Boeren als Waterbeheerder, door het collectief overgenomen. Daarnaast zijn enkele nieuwe NVO's aangelegd uit een provinciale subsidie voor 'niet productieve investeringen'.

Feiten en cijfers

87 km sloot gebaggerd met de baggerpomp

326 km slootkant ecologisch geschoond

1,1 km slootkant geschoond voor krabbenscheer

502 km bloeiende slootkanten 2 m breed

4. Overige activiteiten ANLB

4.1 Natuurbeheerplan 2018

Er is een verzoek ingediend bij de provincie Utrecht voor een verruiming van het Natuurbeheerplan 2018. Hierdoor zijn o.a. de begrenzingen voor het leefgebied Open Grasland in de polders Groot Mijdrecht Zuid, Zegvelderbroek, Portengen en Baambrugge uitgebreid.

4.2 Eerste kievitsei

Op een akker bij familie Janmaat, Westerlandweg te Mijdrecht, is op 9 maart 2017 het eerste kievitsei van Nederland gevonden. Het ei werd gevonden door Flip ter Heide van vrijwilligersgroep De Ronde Venen. Voor hem was dit de vierde keer op rij dat hij het eerste kievitsei in de Utrechtse Venen vond. Steeds bij dezelfde boer, op nagenoeg dezelfde plek. Extra groot was de verrassing toen bleek dat het ditmaal ook het eerste kievitsei van Nederland was!

4.3 PR en communicatie

In 2017 heeft het collectief een eigen logo, huisstijl en website laten ontwikkelen: www.rijnvechten-venen.nl. Op de website is algemene informatie te

vinden over het ANLB, het collectief en de projecten die het collectief uitvoert. Op het ledendeel kunnen leden inloggen en daar hun contracten en andere documenten inzien en meldingen van uitgevoerd beheer doen.

Sinds 2017 is er ook een eigen [Facebook-pagina](#).

Er zijn in 2017 vier nieuwsbrieven uitgebracht, naast diverse mailings gericht aan deelnemers van specifieke pakketten.

Ook is een jaarverslag gemaakt van 2016 dat breed is verspreid onder leden en belangstellenden.

Tijdens de ALV in maart heeft Ingo Janssen van RAVON een toelichting gegeven op de vissen, amfibieën en reptielen in de boerensloot.

Op 6 november 2017 is er een avond gehouden over landschapselementen. Hein Pasman van Landschap Erfgoed Utrecht heeft per type landschapselement uitgelegd welke soorten daar voorkomen en hoe het beheer kan zijn. De avond was goed bezocht door deelnemers en vrijwilligers.

Tijdens de ALV van 30 oktober hebben René Faber en Leen Heemskerk de resultaten van weidevogels en zwarte stern gepresenteerd.

5. Projecten

5.1 Particulier Natuurbeheer

Vanaf 2018 moet de vergoeding voor natuurbeheer ook collectief worden aangevraagd. In het werkgebied van RVV liggen enkele percelen met Particulier Natuurbeheer (Peilvak 9, Oukoop, De Bovenlanden). De agrariërs daar hebben RVV gevraagd de subsidieaanvraag voor natuurbeheer collectief in te dienen. Daarvoor moest RVV haar statuten wijzigen en haar werkwijze vastleggen in een kwaliteitshandboek.

Op 15 december 2017 heeft RVV het certificaat ontvangen, waarmee zij ook als collectief voor Natuurbeheer kan optreden. Vervolgens is de beheervergoeding voor 2018 voor 12 deelnemers aangevraagd bij de provincie Utrecht.

Deze 'natuurboeren' vormen een apart project binnen RVV, met zeggenschap over hun eigen budget. Op 5 oktober 2017 zijn hierover met de betreffende agrariërs afspraken gemaakt.

5.2 Polderkennis op Peil

In 2017 is het project Polderkennis op Peil begonnen. Dit project wordt gefinancierd door de EU uit de POP3-gelden (Europees fonds voor Plattelandsontwikkeling), de provincie Utrecht en de waterschappen AGV en HDSR.

Met het project bespreken zogenaamde Poldernetwerken de opgaven van water- en bodemkwaliteit en wateroverlast op polderniveau. Waterkwaliteit en watersysteemopgaven zijn vaak sterk regionaal bepaald. In het programma is veel ruimte voor Kringlooplandbouw in relatie tot waterkwaliteit.

Het project duurt drie jaar: tot eind 2019 en bestaat uit meerdere kennisbijeenkomsten per jaar.

Er zijn studiegroepen (poldernetwerken) gevormd in de polders rond Kamerik Mijzijde, Kamerik Teijlingen, Zegvelderbreek, Rietveld Woerden, Baambrugge, de Waardassackerpolder en de Hoeken en Garsterpolder. Daarnaast zijn er nog drie groepen in de Lopikerwaard waar RVV ook de regie op voert.

RVV is projectleider, PPP-Agro Advies begeleidt de groepen, ondersteund door de waterschappen.

5.3 (S)ken je sloot

In 2017 hebben 10 boeren deelgenomen aan dit project in AGV-gebied. Hiervoor hebben de boeren enkele van hun sloten gemonitord. Er zijn veel data verzameld, de gegevens zijn verwerkt. Gebleken is dat er zowel op veen- als op kleigrond goed ontwikkelde sloten mogelijk zijn. Dus met een gevarieerde oeverbegroeiing en met gedeeltelijk bedekkende drijf- en onderwaterplanten.

We weten nog niet welke pakketten de meest positieve invloed op het slootleven hebben. De monitoring van 2017 was

namelijk een nulmeting. Na enige jaren hopen we te kunnen aangeven welk pakket of combinatie van pakketten het meeste effect op het voorkomen van ondergedoken waterplanten heeft. Toch geven de gegevens van 2017 al wat prijs. Zo hebben de sloten met de best ontwikkelde ondergedoken waterplanten een slootdiepte rond de 40 en 60 cm. Ook lijkt een bemestingsvrije bufferzone goede resultaten te bieden. Door in de komende jaren meer gegevens te verzamelen, hopen we relaties als deze scherper in beeld te krijgen.

5.4 Platform Landschap Stichtse Vecht

Kleine landschapselementen zijn van belang voor de kwaliteit en beleving van het landschap en voor de biodiversiteit. Veel kleine karakteristieke landschapselementen zijn in de loop der tijd verdwenen of worden niet goed onderhouden. Vanuit de politiek is daarom aandacht gevraagd voor behoud, herstel, ontwikkeling en bescherming van kleine landschapselementen.

De Provincie Utrecht heeft daarop een budget van € 50.000 beschikbaar gesteld voor de omgeving Stichtse Vecht.

In 2017 is gestart met dit project, dat nog doorloopt tot 2020. Samen met beheerders van het groen gaan we bepalen waar er mogelijkheden zijn om met subsidie, kleine landschapselementen te herstellen of eventueel nieuw aan te leggen.

5.5 Niet Productieve investeringen

In 2016 had RVV een bedrag à € 165.000 beschikbaar om pompen aan te schaffen voor het plas-dras zetten van percelen weidevogelbeheer en het aanleggen van natuurvriendelijke oevers. Het bedrag was eind 2016 nog niet helemaal besteed, derhalve is uitstel verleend om het resterende bedrag in 2017 te kunnen inzetten.

Met het resterende bedrag eind 2016, begin 2017 verder gewerkt aan vernatting in de weidevogelgebieden. Er zijn vier extra pompen aangeschaft die zijn ingezet voor de greppelplas-drasen en hoogwater-sloten.

Daarbij werden op vier locaties inrichtingswerken gepleegd voor het goed bergen van het opgezette water(peil) in sloot en/ of greppel.

Daarnaast zijn in 2017 nog drie natuurvriendelijke oevers aangelegd op twee bedrijven, met in totaal een lengte van 600 m. Daarvoor zijn werkzaamheden uitgevoerd als afgraven van de oever, het afvoeren van de grond en het zetten van een beschoeiing.

Colofon

Samenstelling: José van Miltenburg, René Faber, Leen Heemskerk, Wenche Asyee

Vormgeving: Jannick Pronk

Foto's: Leen Heemskerk, René Faber, José van Miltenburg, Carolien Kooiman, Ed de la Chambre

Oplage: 250 stuks

Website: www.rijnvechtenvenen.nl

Email: kantoor@rijnvechtenvenen.nl

